

1. Inleiding

De dekkingsgraad van de meeste Nederlandse pensioenfondsen is ultimo 2015 gedaald tot onder 100%. De belangrijkste oorzaken hiervan zijn de dalende rekenrente als gevolg van de dalende marktrente en de afname van de beurswaarde van de beleggingen. Sinds 2008 zijn vele pensioenen niet of nauwelijks geïndexeerd of zelfs verlaagd.

De inkomsten van de pensioenfondsen via premies en beleggingsopbrengsten namen daarentegen wel toe, waardoor ultimo 2015 het totale pensioenvermogen ruim 1100 miljard bedraagt. Steeds meer gaan er stemmen op om het “beste pensioenstelsel van de wereld” te hervormen. Onderstaand wordt een voorstel gedaan tot een dergelijke hervorming.

2. Macro-economische overwegingen

Nederland kent een nationaal spaaroverschot van 10% van het bruto binnenlands product, overeenkomend met 70 miljard Euro in 2015. Dit overschot wordt mede veroorzaakt door de vermogenstoename bij de pensioenfondsen. Hierdoor vindt kapitaalexport plaats, dat in het buitenland wordt geïnvesteerd i.p.v. in Nederland. Door het niet indexeren en verlagen van de pensioenen blijft de binnenlandse koopkracht achter en dit effect zal toenemen door de vergrijzing. Macro-economisch gezien leidt de huidige wijze van pensioenfinanciering tot een lagere economische groei en dus tot welvaartsverlies.

3. Enige cijfers

Uit CBS-statistieken kunnen de volgende gegevens worden afgeleid :

Totaal vermogen pensioenfondsen	1100 miljard
Opbrengst premies pensioenfondsen	33 miljard
Beleggingsopbrengsten pensioenfondsen	28 miljard
Uitkeringen pensioenfondsen	27 miljard
Aantal gepensioneerden in 2015	3 miljoen
Aantal gepensioneerden in 2041 (68+)	4,1 miljoen
Aantal gepensioneerden in 2065 (68+)	4 miljoen

4. Een alternatief

Het huidige kapitaaldeckingsstelsel wordt omgezet in een omslagstelsel , waarbij lopende uitgaven worden gedekt door lopende inkomsten.

Bij onderstaande berekeningen is uitgegaan van een recente bevolkingsprognose van het CBS , rekening houdend met een geleidelijke verhoging van de pensioenleeftijd tot 68 jaar in 2041. De premiepercentages voor werkgevers en werknemers blijven ongewijzigd zodat de premieopbrengst toeneemt met de toename van het premieplichtige inkomen met (stel) 2% per jaar in de komende 50 jaar. Uitgaande van een netto rendement op het vermogen van 2,5% per jaar, wordt in het eerste jaar een beleggingsopbrengst van 28 miljard gerealiseerd. Met behulp van deze gegevens kunnen de volgende gestileerde berekeningen (in mld) worden gemaakt bij een jaarlijkse indexering van de pensioenen met 2 % .

Jaar	Premieopbrengst	Beleggingsopbrengst	Uitkeringen	Saldo	Vermogen
2015	33	28	27	34	1100 **
2040	53	45	58	40	1750
2065	85	77	93	69	3050

Het blijkt dat in alle jaren een positief exploitatie resultaat wordt gerealiseerd, waardoor het nationale pensioenvermogen stijgt naar 3050 miljard in 2065. Na 2065 zal het aantal gepensioneerden naar verwachting afnemen, waardoor het systeem ook op langere termijn houdbaar is. Het vermogen neemt relatief af van 1,57 BBP in 2015 naar 0,76 BBP in 2065 , zodat ook het nationale spaaroverschot wordt beperkt.

In het nationale pensioendebat is de grote onzekere de toe te passen rentevoet bij het berekenen van de toekomstige verplichtingen , zeg het verwachte rendement op beleggingen. Zou in bovenstaande berekeningen het rendement in de komende 50 jaar op nul worden gesteld, hetgeen een dramatische veronderstelling is, dan nog is het omslagstelsel houdbaar. Uit de berekeningen blijkt n.l. dat ook zonder beleggingsopbrengsten de exploitatie over de gehele periode van 50 jaar geheel of nagenoeg sluitend is. Een geringe verlaging van de index van 2% naar 1,75% maakt dat de exploitatie ook in 2065 sluitend is. Het vermogen blijft dan constant. Het blijkt dus dat het hier gepresenteerde alternatieve pensioenstelsel niet afhankelijk is van het rendement , hetgeen de grote boosdoener is in het huidige systeem van kapitaaldekking.

Zoals gezegd, een gemiddeld nul-rendement gedurende 50 jaar is dramatisch. Dan komen ook niet-pensioenverzekeraars in de problemen. Bij een gemiddeld rendement van 0,5% over 50 jaar en een index van 1,75% is de exploitatie over de gehele periode sluitend en neemt het vermogen toe tot ca. 1400 miljard. Na 2065 zal vlg. het CBS het aantal 68+ verder afnemen, zodat het systeem ook op langere termijn houdbaar is.

5. Pensioenwetgeving

De hierboven voorgestelde overgang van kapitaaldekking naar omslagstelsel vereist een aanpassing van de pensioenwetgeving. Bovenstaande berekeningen zijn uitgevoerd voor alle pensioenfondsen samen. In werkelijkheid zijn er 250 fondsen (!). Het valt te verwachten dat ook voor de individuele fondsen de overstap van kapitaaldekking naar omslag gunstig zal uitpakken. Voorts is denkbaar dat (op termijn) pensioenfondsen in clusters gaan samenwerken of fuseren. Thans voeren het ABP en het PFZW ook reeds de pensioenreglementen uit van enige kleinere fondsen. Te verwachten valt dat hierdoor het netto rendement van de fondsen zal toenemen.* Ook in het hier voorgestelde alternatief worden de pensioenfondsen bestuurd door werkgevers, werknemers en gepensioneerden en stellen zij de premies vast.

Het hier gepresenteerde alternatief kan zeer snel worden ingevoerd door in eerste instantie uitsluitend de financieringsmethode wettelijk te regelen. Op termijn kan dan desgewenst gestreefd worden naar samenwerking dan wel fuseren van pensioenfondsen.

6. Conclusie

De hierboven voorgestelde overgang van een pensioenstelsel gebaseerd op kapitaaldekking naar een omslagstelsel kan zodanig geschieden dat gedurende een periode van 50 jaar een sluitend exploitatie resultaat wordt behaald.

De overige voordelen zijn als volgt :

- geen problemen meer met rekenrente en dekkingsgraad
- ongewijzigde pensioenaanspraken (70% van middenloos)
- jaarlijkse indexering van de pensioenen met 2% resp. 1,75% .
- constante pensioenpremies voor werkgevers en werknemers

- toename koopkracht gepensioneerden
- relatieve afname van het nationale spaaroverschot
- toename economische groei

Jan Pierik

Sint-Michielsgestel , maart 2016

*Het bruto rendement is veel hoger, maar volgens de Pensioenfederatie gaat “jaarlijks 16 tot 26 procent van de premies op aan zaken als bestuurssalarissen , huisvesting, accountantskosten en transactiekosten”.

**Ultimo 2017 bedraagt het vermogen ca. 1400 miljard